

BÖLÜM 5

8. SINIF MÜZİK EĞİTİMİ DERSİ “TÜRK MÜZİĞİ BİÇİMLERİNİ TANIR” KAZANIMINI OLUŞTURMAYA DÖNÜK ‘ÖĞRENME YAŞANTILARI’NIN, ÖĞRENCİLERİN İLGİ VE BEKLENTİLERİ EKSENİNDE DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Melek YILDIZ¹
Cahit AKSU²

GİRİŞ

Müzik Eğitimi

Müzik eğitimi, etkin bir birey olarak yaşadığımız toplumla sağlıklı entegrasyonumuzda, vazgeçilmez eğitim disiplinlerindedir. Müzik eğitimi; insanın psikolojik, duygusal ve estetik yönünün gelişimi için ‘zorunlu eğitim süreçleri’nin en önemli unsurlarından birisidir.

“Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir.” (Uçan, 2005, s. 14).

Eğitim Programı ve Öğretim Programı Kavramları

“Formal Eğitim” kavramı içinde düşünülen her türlü eğitim etkinliği, kavramın barındırdığı ‘planlılık’ ve ‘programlılık’ olgusu ile birlikte düşünülür.

Eğitim faaliyetlerinin planlanmasının gerekliliği doğal olarak eğitim ve öğretim programları kavramlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Buna göre:

“*Eğitim Programı*; öğrenene, okulda ve okul dışında plânlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlanabilir” (Demirel, 2013, s. 4). Erden (1998, s.4) eğitim programını “bir eğitim kurumunun amaçları doğrultusunda düzenlenmiş ‘planlı’ eğitim faaliyetlerinin tümü olarak tanımla-

¹ Dr. Öğrencisi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yildizmelekk6161@gmail.com

² Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, cahitaksu@trabzon.edu.tr

makta ve öğretim programları, ders dışı faaliyet programları ve rehberlik programlarının, eğitim programlarının alt sistemleri” olduğunu belirtmektedir.

Öğretim Programı ise; “okulda ve okul dışında bireye kazandırılması plânlanan bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir” (Demirel, 2013, s. 6). Bir ders için hazırlanmış öğretim programı şu 4 ana unsurdan oluşur:

- a. “Hedef, bir öğrencinin, planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği veya davranış olarak ifade edilmeye elverişli olan bir özelliktir” (Ertürk, 1972, s. 26).
- b. “İçerik, hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi gibi ele alınabilir. İçerik hedef davranışlar için bir araçtır; çünkü önce hedef ve davranışlar belirlenir; sonra hedef ve davranışların kazandırılmasına yardımcı olacak biçimde içerik düzenlenir” (Sönmez, 2019, s. 59).
- c. “Öğrenme-Öğretme Durumlarında öğreticinin başlıca görevi, hedef davranışlara ve o davranışların kazandırılacağı öğrenciye göre çevreyi hazırlama - düzenleme-ayarlama ve böylece öğrenci ile çevresi arasında gerekli iletişimi sağlamadır” (Uçan, 2005, s. 63)
- d. “Sınama Durumları, öğrencide gözlemlemeye karar verdiğimiz istendik davranışların kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir yargıya varma işidir (Demirel, 2013, s. 152).

Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımları ve Öğrenen Merkezli Tasarımlar

Eğitim-öğretim programları hazırlanırken, çeşitli program tasarımlarına bağlı kalmaktadır. Demirel bunları; konu merkezli, sorun merkezli ve öğrenen merkezli tasarımlar olarak sınıflandırmaktadır (Demirel, 2013, s. 44). Buna göre Demirel (2013, s. 44-47); ‘Öğrenen Merkezli Program Tasarımı’nın da ağırlıklı olarak; öğrenciyi ön planda tutan, programın merkezinde öğrencinin olduğu ve her konunun ona göre düzenlenmesi gerektiği anlayışına göre oluşturulan program yaklaşımı olduğunu belirtir.

Özellikle 2000’li yıllardan sonra ağırlığını iyice hissettiren öğrenci merkezli program tasarımları içindeki ‘Yapılandırmacılık’a göre; “her birey, daha önce sahip olduğu ön bilgi ve inançlarla öğrenme ortamına gelir, öğrenme, toplumsal bir sürecin parçasıdır, kalıcı izli öğrenme, etkinlikler aracılığı ile olur ve öğrenme pasif bir süreç değil, öğrencinin içerisinde bizzat yer aldığı, sürekli ve dinamik bir işlemdir” (MEB, İlköğretim Müzik Dersi 1-8 Sınıf Öğretim Programı, 2006, s.5). Bu bağlamdan hareketle günümüzde geliştirilen öğretim programları, ağırlıklı olarak

‘Öğrenen Merkezli Program Tasarımı’ ekseninde oluşturulmaktadır. Buna göre ‘Öğrenen Merkezli Program Tasarımı’; öğrenmenin öğrencinin yaşantısından ayrılması ve en iyi şekilde öğrenebilmesi için öğrencinin etkin duruma getirilmesi gerektiğini, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının ön planda olduğunu, bazı durumlarda öğretmenin her öğrenciye uygun olanı, önceden hazırlayarak değil de uygulama esnasında vermesi gerektiğini, bazı durumlarda okulun işlev ve iş görüşünün yeniden gözden geçirilip her öğrencinin doğasına göre değiştirilmesi gerektiğini ve hatta bazen okulların geleneksel yapısının öğrencinin gelişimini engelleyici bile olabileceğini ve en sonunda da davranışsal psikolojiye bir eleştiri olacak şekilde, insan davranışının basit bir etki-tepki ilişkisinden çok daha karmaşık olduğunu vurgulamaktadır (Demirel, 2013, s.45-46)

İlkokul-Ortaokul Müzik Öğretim Programı

Uçan; müzik öğretim programını da şu şekilde tanımlamaktadır: “Müzik öğretimi, öğrenciyi, kendisi için hazırlanmış olan çevrenin öğeleriyle etkileştirerek, davranışında müzikle ilgili istedik değişmeyi gerçekleştirmeye yönelik öğrenme yaşantısı oluşturma süreci’ diye tanımlanabilir. Bu tanıma göre, müzik öğretim programı, müzik öğretiminin önceden tasarlanan ayrıntılı planı ve bu planın uygulamadaki görünümüdür” (2005, s. 62).

İlkokul ve ortaokul müzik dersi öğretim programı incelendiğinde programda, müzik dersinin öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik açıklamalarının bulunduğu görülmektedir. Kalıtımsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak yapılandırılmış olan bu program, öğrencilerin öğrenme yeterliliklerinin de birbirinden farklı olabileceğini vurgulamaktadır (MEB, 2018).

Öğrenme Yaşantıları

Literatürde; ‘öğrenme-öğretme yaşantıları’, ‘öğrenme-öğretme durumları’, ‘eğitim durumları’, ‘süreç’ şeklinde de geçen programın bu aşaması, belirlenen hedefler doğrultusunda hazırlanan içeriğin, eğitim-öğretim ortamına sunulması ve içerikle ulaşılacak kazanımın öğrencide oluşabilmesi için öğrencinin geçireceği yaşantıların organize edilmesini ifade eder.

“Öğrenme yaşantıları program geliştirmenin süreç boyutunu oluşturmaktadır. Öğrencilere istenilen davranışların kazandırılmasını sağlayan öğrenme yaşantılarının düzenlenmesi bu aşamada ele alınmaktadır. Öğrencileri programın merkezinde tutabilmek için hedeflerle tutarlı öğrenme etkinliklerinin neler olacağı iyi bir şekilde düşünülmeli ve buna uygun öğrenme etkinliklerine yer verilmelidir.

Etkinliklere dayalı öğretim yaklaşımı öğrenci açısından da ilginç olacaktır” (Demirel, 2013, s. 135).

Eylem Araştırması

Günümüzde eğitimle ilgili sorunları bilimsel araştırma platformuna taşıyıp, onlara bu zeminde çözüm üretebilme aşamasında, öğretmenin çok önemli bir etkisinin ve katkısının olduğu kabul görmüştür. Bu anlamda öğretmen adeta bir akademisyen gibi, bir araştırmacı gibi yüzleştiği sorunların çözümüne dönük bilimsel bir araştırma bilgisini ve anlayışını içselleştirmek zorundadır. İşte ‘Eylem Araştırması’ olgusu bu noktada kendini göstermektedir.

“Eylem araştırması, eğitim alanında çalışanların (öğretmen, yönetici, uzman vb.) kendi durumlarına özgü sorunlara çözüm bulmak veya gelişmelerini sağlamak için kullanabilecekleri araştırma yöntemlerinden birisidir” (Ocak ve Akkaş Baysal, 2019, s. 2). İşte bu araştırma, kapsamı ve amacı itibarıyla, müzik öğretmenlerinin; sürekli yaşadıkları ve aşağıda ‘Araştırmanın Önemi’ bölümünde de vurgulanan pek çok sorunla birlikte görevlerini sürdürürken; derslerini daha etkili, daha ilgi çekici, daha katılımcı kılabilmek amacıyla deneyecekleri farklı bir yaklaşıma odaklanan bir eylem araştırması olarak düşünülebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 8. sınıf müzik dersinde “Mü.8.D.1. Türk müziği biçimlerini tanıır” kazanımı için planlanan ve uygulanan öğrenme yaşantılarının, derse aktif katılım ve derste daha verimli olma açısından, öğrencilerin ilgi ve beklentilerine dönük olarak yeniden düzenlenmesine yönelik bir eylemi planlayıp uygulamak ve bu eylemin; öğrencilerin, belirlenen bilişsel alan kazanımına ulaşımlarındaki etkililiğini ortaya koymaktır.

Bu kapsamda araştırma 3 alt problem ekseninde yürütülmüştür.

Birinci Alt Problem: Öğrencilerin kendi ilgi ve beklentileri doğrultusunda, müzik dersinin işlenişine ilişkin düşünce ve beklentileri nelerdir?

İkinci Alt Problem: 8. sınıf öğrencilerinin, kendi ilgi ve beklentileri doğrultusunda, öğretim programının “öğrenme yaşantıları” unsurunun hangi boyutlarda yeniden düzenlenebileceğine ilişkin görüşleri nelerdir? (Dersin işleniş biçimi, kullanılan yöntem ve teknikler, kullanılan araç, gereç ve materyaller vb.)

Üçüncü Alt Problem: Uygulanan eylem planı kapsamında belirlenen bilişsel alan kazanımına ilişkin öğrenci erişiminin ön ve son uygulama düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de özellikle zorunlu temel eğitim süreçlerinde görev yapan müzik öğretmenlerinin ‘Sınav Odaklı Eğitim Sisteminin Dışladığı Müzik Eğitimi Dersi Olgusu’nun başı çektiği, ancak buna ek olarak küçümsenmemesi gereken ders saati, müzik dersliği ve müzik araç-gereçleri eksikliği vd. gibi yaşadıkları çok fazla sorun vardır. Bu sorunlar literatürdeki pek çok çalışma bulgusu ile somutlaştırılmıştır. Son yıllardaki bazı çalışmalar; (Yazıcı, 2012), (Türkmen, 2013), (Toraman, 2013), (Gök ve Tufan, 2016), (Ertek Babaç ve Köse, 2018), (Bağcı ve Can, 2019), (Avcı, 2019), (Demir ve Nacakçı, 2019), (Baz, 2019), (Azılıoğlu, 2019), (Güven ve Çelenk, 2020) şeklindedir.

Ortaöğretimin son kademesi olan 8. sınıf sürecinde müzik dersini daha verimli hale getirmek adına planlanan bu eylem araştırmasında, 8. sınıf öğrencilerinin bakışı ve önerileri doğrultusunda, dersin öğrenme yaşantılarını oluşturan çeşitli değişkenlerin yeniden düzenlenerek uygulanması planlanmıştır.

Planlanan çalışma ile çeşitli kazanım ve etkinliklerin seçimi ve uygulanmasında öğrencilerin inisiyatif aldığı, kendileri için ilgi ve merak uyandıran herhangi bir müziksel uygulama ve kendileri için daha öncelikli olduğunu düşündükleri bazı bilişsel, devinışsel ve duyuşsal öğrenme etkinlikleri sayesinde, derse daha aktif katılımları, derste daha verimli olmaları ve böylece müzik dersinin kazanımlarından daha üst düzeyde yararlanmaları boyutunda, bu çalışma önemli bir çalışma olarak görülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili yöntem bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırmalardan “Eylem Araştırması” modeli ile yürütülmüştür.

“Eylem araştırması; öğretmenlerin kendi öğretim yolları, öğrencilerin nasıl daha iyi öğrendiği ve ölçümlerin nasıl yapıldığı ile ilgili bilgi toplamak için kullandıkları sistemli araştırmadır” (Güneş, 2015, s. 163).

“Nitel araştırma desenlerinden olan eylem araştırmaları, uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılımı ile var olan uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak, durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemlerin tespit edilip uygulamaya aktarma kararının alındığı araştırmalardır” (Karasar, 2016, s.51).

Bu araştırma 8. sınıf müzik öğretim programını uygulama durumundaki müzik öğretmenin, programın öğrenme yaşantıları boyutuna ilişkin farklı bir bakış açısına odaklandığı için öncelikle bir uygulayıcı araştırması olarak düşünülmüş ve bu nedenle bir ‘Eylem Araştırması’ düzleminde ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2021–2022 yılında Gümüşhane ili “Behiye Mustafa Doğan Ortaokulu” 8. sınıf öğrencilerinden oluşan, 31 kişilik öğrenci grubu ile yürütülmüştür.

Verilerin Toplanması

Öğrencilerin müzik dersinin öğrenme-öğretme etkinliklerine ilişkin düşünce ve beklentilerini öğrenmek amacıyla, gerekli açıklamalar eşliğinde, öğrencilerle bireysel ve odak grup görüşmeleri yapılmış, görüşmeler sırasında öğrencilerin beklenti, ilgi ve talepleri not edilmiş ve sonuçlar kaydedilmiştir. Araştırmanın öncesinde, 6 adet açık uçlu sorudan oluşan, uzman görüşü ile desteklenmiş, görüş alma formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme soruları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Eylem Öncesi Görüşme Soruları

1. Müzik dersi sizin için ne ifade etmektedir?
2. Liselere geçiş sınavına hazırlandığınız bu süreçte, sınavda soru sorulmayan müzik dersine giriyor olmanızı nasıl karşılıyorsunuz?
3. Programın zorunlu dersi olan müzik dersinde, dersin işlenişine ilişkin olarak müzik öğretmeninizin nasıl bir yöntem veya teknik kullanmasını önerirsiniz?
4. Derste yapmadığınız ya da daha çok yapmak istediğiniz herhangi bir etkinlik veya çalışma öneriniz var mıdır? Varsa önerileriniz nedir?
5. Programda var olmayan, fakat sizin önerinizle yer alacak bir konu programa dâhil edilecek olsaydı, öneriniz ne olurdu?
6. Programda mevcut olan, ancak ilgi ve beklentilerinizi karşılamadığını düşündüğünüz kazanım veya konular var mı? Varsa hangileridir?

Bu görüş alma formu çalışma grubundaki öğrencilere dağıtılmış ve cevaplarını ilgili maddenin altındaki boşluğa yazmaları istenmiştir. Bu ön görüşme verileri ışığında öğrencilerin, programın “öğrenme yaşantıları” boyutuyla ilgili düşünce, fikir ve önerileri araştırmacı tarafından analiz edilmiş ve belirlenen öğrenme yaşantısı değişkenleri, bu görüşler doğrultusunda ders planına eklenmiştir.

Öğrenme yaşantılarına ilişkin öğrenci görüş, fikir ve önerileri aşağıdaki gibi genellenmiştir.

Buna göre öğrencilerin % 32’lik bölümü müzik dersini, “kafa dağıtma, eğlence, mutluluk, hoşça vakit geçirme dersi”, % 20’si “beyni ve ruhu dinlendirme, rahatlatma dersi”, % 9’u da “kültürümüzü öğrenme” dersi olarak görmektedirler.

Öğrenciler, görüş alma formuna verdikleri cevaplarda, program içeriklerinde; enstrüman çalmayı öğrenme, bazı sanatçıların biyografilerini öğrenme, beste yapma etkinlikleri, daha farklı türde şarkıların olması (rap, rock), müzik aletlerini yakından tanıma şeklindeki etkinliklerin olmasını önermektedirler.

Öğrencilerden önemli bir çoğunluk; müzik dersinde dersin işlenişine ilişkin olarak daha fazla şarkı öğrenip söyleme, derste enstrüman öğrenme, öğretmenin şarkılara farklı enstrümanlarla eşlik etmesi şeklinde bir müzik dersi işlenişini talep etmişlerdir.

Öğrencilerin derste yapamadıkları veya yapmak istedikleri etkinlikler olarak; daha çok enstrüman çalmayı öğrenme, şarkı besteleme, işlenen konuları oyunlaştırma, sanatçıların hayatlarını öğrenme, daha fazla müzik dinlemeyi belirttikleri ve önemli bir kısmının da derste etkinlikleri yeterli gördükleri tespit edilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Derse İlişkin Beklentilerini Yansıtan Kodlar ve Temalar

Sorular	Kodlar	Tema
Müzik dersi sizin için ne ifade etmektedir?	Kafa dağıtma, eğlence, mutluluk, hoşça vakit geçirme Beyni ve ruhu dinlendirme, rahatlatma Kültürümüzü öğrenme	Öğrencinin Ders Algısı
Liselere geçiş sınavına hazırlandığınız bu süreçte sınavda soru sorulmayan müzik dersini görüyor olmanızı nasıl karşılıyorsunuz?	İyi, çünkü diğer dersler arasında dinlendirici ders oluyor, (kafa dağıtıcı), kendimize vakit ayırıyoruz Normal LGS’de olmasa da dersi görmeliyiz, müzik hayatın her alanında var, gerekli bir ders	Sınav Sisteminde Dersin Konumu
Programın zorunlu dersi olan müzik dersinde dersin işlenişine ilişkin olarak müzik öğretmeninizin nasıl bir yöntem kullanmasını önerirdiniz?	Müzik dersinde şarkı öğrenip, söyleyelim Derste bize enstrüman öğretebilir Farklı enstrümanlarla bize öğrettiği şarkılara eşlik edebilir	Öğretmenden Beklenti

Tablo 2. Öğrencilerin Derse İlişkin Beklentilerini Yansıtan Kodlar ve Temalar (Devamı)

Derste yapmadığınız ya da yapmak istediğiniz herhangi bir etkinlik ve ya çalışma öneriniz var mı, varsa nedir?	Enstrüman çalmayı öğrenebiliriz	Öğrencinin Müzik Dersi Tahayyülü
	Kendimiz şarkı besteleyebiliriz	
	İşlediğimiz konulara yönelik oyun oynayabiliriz	
	Sanatçıların hayatlarını öğrenebiliriz	
	Daha fazla müzik dinleyebiliriz	
Programda var olmayan fakat sizin önerinizle yer alacak bir konu programa dahil edilecek olsaydı öneriniz ne olurdu?	Müzik aletleri çalmayı öğrenme	Öğrencinin Programdan Beklentisi
	Bazı sanatçıların biyografileri	
	Beste yapmanın incelikleri, beste yapmak	
	Daha farklı türde şarkıların olması (rap, rock)	
	Müzik aletlerini yakından tanıma	
Programda mevcut olan, ancak ilgi ve beklentilerinizi karşılamadığı düşündüğünüz kazanım veya konular var mı? Varsa hangileridir?	Hız belirteçleri	İlgi Duyulmayan Kazanım ve Konular
	Mahalli sanatçılar	
	Marşlar	

Buna göre, öğrencilerin görüş alma formuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; öğrencilerin müzik dersini daha çok söyleme-çalma-dinleme odaklı bir ders olarak gördükleri ve bu kapsamda daha fazla şarkı öğrenip söyleme, çalgı çalmayı öğrenme, öğretmenin şarkılara mümkün olduğunca farklı enstrümanlarla eşlik etmesi, beste yapma, sanatçıların hayatlarını öğrenme, oyunlaştırma ve daha fazla müzik dinleme odaklı bir müzik dersi beklentisi içinde oldukları söylenebilir.

Eylem araştırması kapsamında ilk önce seçilen kazanıma ilişkin öğrenme yaşantılarının yansıtıldığı ders planı hazırlandı. Ders planı hazırlanırken, öğrenci görüşlerinde ortaya çıkan; “Öğretmenden Beklenti”, “Öğrencinin Müzik Dersi Tahayyülü”, “Öğrenci Gözüyle Program” ve “İlgi Duyulmayan Kazanım ve Konular” temaları dikkate alındı. Bu kapsamda öğrenci görüşmelerine dayalı olarak belirlenen kodların ve temaların, ders planına ne şekilde dâhil edilebileceği üzerinde derinlemesine çalışmalar yapıldı ve öğrenme yaşantılarının, öğrencilerin beklentilerini karşılayacak şekilde düzenlenmesine dikkat edildi.

8. sınıf müzik öğretim programından seçilen, bilişsel alan kazanımı için 20 maddelik bir düzey belirleme testi hazırlandı. Düzey belirleme testi içindeki test maddeleri için hem 2018 “Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)” hem de bu program paralelinde yazılan “Müzik Dersi 8. Sınıflar Ders Kitabı” (Baştürk, Candan, Gönül, Öztürk ve Tezcan 2018) ölçüt alınmıştır.

Düzey belirleme testinin güvenilirliği için “madde güçlüğü” ve “madde çeldiriciliği” analizleri yapılmıştır. Pilot uygulama sonuçları üzerinde, testteki maddelerin güçlük dereceleri (p) belirlenmiştir. “Madde güçlük indeksi, bir maddeyi doğru yanıtlayanların testi alanların tümüne bölümüdür” (Atılğan, 2007, s. 297) Yapılan analizler sonucu; madde güçlüğü 0,22 olan, yani nispeten ‘zor soru’ şeklinde görünen 3 test maddesi, ayırt edicilikleri iyi olduğu için teste dahil edilmiştir.

“Bir testteki maddelerin, madde ile ölçülmesi beklenen özelliğe sahip olan ve olmayanları birbirinden ayırt edebilmesi istenir. Maddenin bu özelliğine madde ayırt edicilik gücü indeksi adı verilir. Aynı zamanda, maddenin bu özelliği maddenin ölçme amacını yansıttığından madde geçerlik katsayısı olarak da adlandırılır” (Atılğan, 2007, s.301). Yapılan analizler sonucu; ayırt edicilikleri 0,17 ile 0,52 arasında değişen maddeler teste dahil edilmiştir. Ayırt ediciliği düşük olan bir test maddesi, güçlük derecesi iyi olduğu için teste dâhil edilmiştir.

Başlangıçta 20 maddeden oluşan düzey belirleme testi, madde güçlüğü ve ayırt edicilikleri hesaplandıktan sonra 14 maddeden oluşan bir düzey belirleme testi haline getirilmiştir.

Bu eylem araştırması kapsamında temele alınan kazanım Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Eylem Araştırması İçin Seçilen Bilişsel Alan Kazanım Tablosu	
Kazanım Türü	Kazanım Künyesi
Bilişsel Alan	“Mü.8.D.1. Türk müziği biçimlerini tanır.” “Mevlevî ayini, peşrev, saz semaisi, longa, kırık hava, uzun hava, şarkı, ilahi, nefes, deyiş vb. müzik biçimleri (formları) dinletiler yoluyla tanıtılır.”

MEB, (2018)

Eyleme geçmeden önce çalışma bağlamında ele alınan kazanımı test etmek üzere hazırlanan ölçme aracı, çalışma grubundaki öğrencilere “ön uygulama” şeklinde uygulanmıştır. Hazırlanan eylem planları uygulandıktan sonra aynı ölçme aracı aynı öğrencilere “son uygulama” şeklinde uygulanarak iki uygulama arasında anlamlı fark olup olmadığı sorgulanmıştır.

Tüm eylem boyunca öğretmen, gözlemlerini ve notlarını tuttuğu günlüğüne düzenli ve sistemli şekilde aktararak analiz için hazırlamıştır.

Son uygulamalardan sonra öğrencilere sorulmak üzere uzman görüşüne başvurarak hazırlanmış 4 adet açık uçlu sorudan oluşan görüş alma formu Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Eylem Sonrası Görüşme Soruları

Müzik dersi sizin için ne ifade etmektedir?
2. Dersin işleniş sürecinde, bu düzeyde inisiyatif almış olmanız, sizde hangi duyguları oluşturdu?
Sizin de katkılarınızla oluşturulan bu yeni içerik ve işleniş, sizlerin müzik dersine bakışınızda ne gibi değişikliklere sebep oldu?
Sizlerin beklenti ve önerileriniz doğrultusunda oluşturulan bu ders işlenişinin sürekli olmasını ister misiniz?

Verilerin Analizi

Araştırmanın nitel verileri üzerinde içerik analizi yapılarak öğrencilerin bu uygulamaya ilişkin fikirleri ve uygulama sonucunda kendilerinin ne düşündüklerine ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Simon ve Burnstein (1985, s.193), içerik analizinin; “yazılı ve sözlü materyallerin sistemli bir şekilde analiz edilip, insanların söyledikleri ve yazdıklarının açık talimatlara göre kodlanarak nicelleştirilmesi süreci olduğunu belirtmektedir” (Akt. Balcı,1997 s. 230).

Çalışmanın nicel verileri ile ilgili olarak da düzey belirleme testi için aritmetik ortalama ve ön-son uygulama arasındaki farka dayalı t testi analizleri yapılmıştır.

Verilerin normal dağılımı karşılayıp karşılamadığının tespitine dönük çarpıklık-basıklık analizine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Veriler Üzerinde Basıklık-Çarpıklık Ölçüm Sonuçları Tablosu

Ölçüm	Çarpıklık		Basıklık	
	Ölçüm	SH	Ölçüm	SH
Ön test	-1,198	,421	1,305	,821
Son test	-,485	,421	-,804	,821

“Tabachnick ve Fidell çarpıklık ve basıklık değerleri için +1,5 ve -1,5 değerleri arasında bir aralık önermektedir” (Akt. Sevin ve Küçük, 2016). Diğer yandan Bursal (2017, s. 50), “basıklık çarpıklık hesaplamalarındaki Z değeri hesabının, basık-

lık çarpıklık değerinin kendi standart hatasına bölümü ile yapılacağını belirtmiş ve referans değerleri aşağıdaki gibi vermiştir.”

“ $Z > 1,96$ ise ,05 manidarlık düzeyinde normal dağılım göstermemektedir.

$Z > 2,58$ ise ,01 manidarlık düzeyinde normal dağılım göstermemektedir.

$Z > 3,29$ ise ,001 manidarlık düzeyinde normal dağılım göstermemektedir” (Taşpınar, 2017, s. 33; Bursal, 2017, s. 50).

Tek grup ön test son test verilerine göre toplanan sayısal değerler için yapılan basıklık çarpıklık ölçümü sonuçları, referans sınırları içerisinde gerçekleşmiştir. Verilere yönelik Z değeri hesaplaması da kabul edilebilir referans sınırları içerisindedir. Buna göre verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı anlaşıldığından parametrik ölçümler yapılması uygun bulunmuştur. Bu kapsamda eşleşmiş (paired) örnekler t testi uygulanmıştır.

UYGULAMA

Çalışmanın odağı, “Mü.8.D.1. Türk müziği biçimlerini tanır” kazanımı için uygun görülen ‘Öğrenme Yaşantıları’nın, öğrencilerin ilgi ve beklentileri ekseninde düzenlenip uygulanmasıdır. Eylem öncesinde hazırlanan bilişsel alan düzey belirleme testi, çalışma gurubundaki öğrencilere “ön uygulama” olarak uygulanmıştır. Daha sonra hazırlanan eylem planı, ders planı formatına taşınarak eylemin normal, olağan ders işleniş formatında gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Bu eylem için iki ders saati planlanmıştır.

Eylem planındaki kritik nokta; müzik dersinde organize edilen etkinliklerin öğrenci talep ve beklentilerini barındıracak şekilde oluşturulmasıdır. Bu bağlamda etkinliklerde yoğunlaşılan tema ve kodlar aşağıdaki gibidir.

Tema: “Öğretmenden Beklenti”/**Kodlar:** “Müzik dersinde şarkı öğrenip, söyleyelim”, “Öğretmenimiz farklı enstrümanlarla bize öğrettiği şarkılara eşlik edebilir.”

Tema: “Öğrencinin Müzik Dersi Tahayyülü”/**Kodlar:** “Sanatçıların hayatlarını öğrenebiliriz”, “Daha fazla müzik dinleyebiliriz.”

*Müzik dersliğinde ‘bağlama’ ve ‘keman’ enstrümanları hazır edildi. Öğrencilere akıllı tahtadan sözlü ve sözsüz eserlerden oluşan geleneksel Türk müziğinin farklı biçimleri, o müziklerin kısa kısa bölümlerinden oluşan bir video klip şeklinde izletilerek öğrencilerin dikkatleri çekildi. Klip, ilgili biçimlere ilişkin şekil, resim ve görseller mevcuttu.

*Öğrencileri güdülemek için; Türk müziğinin tür ve biçimleriyle ne kadar zen-

gin bir müzik olduğu, bu türlerin bazılarının çok popüler olduğu ancak bazılarının da çok bilinmediği anlatıldı. Hatta bazı Türk filmlerindeki müziklerin bu müzik biçimleri olduğundan bahsedildi ve bu biçimleri bilmemizin kendi müzik kültürümüzü tanımak adına oldukça önemli olduğu belirtildi.

*Öğrencilere bugünkü derslerinde Türk müziği biçimlerini tanıyacakları ve dersin sonunda edinecekleri bu yeni bilgilerle, bundan sonraki yaşamlarında çeşitli şekillerde karşılaşacakları bu müzik kavramları ve bu müzik biçimleri hakkında özel bilgi sahibi olacakları belirtildi.

*Öğrencilerden bildikleri veya daha önceki derslerde öğrendikleri bir “türkü” ismini söylemeleri istendi. Cevaplardan sonra, bildikleri veya daha önceki derslerde öğrendikleri bir “ilâhi” ismini söylemeleri istendi. Cevaplardan sonra, bildikleri veya daha önceki derslerde öğrendikleri bir “şarkı” ismini söylemeleri istendi. Cevaplardan sonra, aslında bunların hepsinin farklı müzik biçimleri oldukları için isimlerinin de farklı olduğu, biçimsel olarak bilmesek de aslında bu müzik biçimlerinin duyduğumuz ve kullandığımız biçimler oldukları açıklandı. Böylece hem öğrencilerin önceden bildikleri eserler hem de bu eserlerin biçimsel sınıflandırması hatırlatılmış olunarak eyleme geçildi.

Öğretmen Gözlemi:

Öğrencilere Türk müziğinin farklı biçimlerinden oluşan videolar izletileceği söylenerek ilgili videolar, akıllı tahtadan açıldı. Öğrencilere dinletilen Türk müziği türlerinin bazılarının enstrümantal olması, öğrencilerin dikkatini çekti.

Öğrenciler sözsüz eserleri dinlerken, ‘Bu şarkılarda neden söz yok?’, ‘Sadece müzik mi çalacak?’ gibi tepkiler gösterdiler. Öğretmen Türk müziğinin yalnızca şarkı, türkü vb. sözlü eserlerden değil, farklı özellikleri olan, sözsüz eserleri de içerisinde barındıran büyük bir zenginliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Buradan ilişkilendirerek öğretmenin öğrencilere bilmedikleri, belki de hiç duymadıkları müzik türlerinin var olduğunu, bu ders saatinde bu biçimleri tanıyacaklarını söylemesi öğrencilerde merak uyandırmıştır.

Daha sonrasında öğrenciler, bildikleri türkü, ilâhi veya şarkı örnekleri sorulduğunda, bu konudaki bilgilerini paylaşmak konusunda oldukça hevesli davrandılar ve söyledikleri eserlerin farklı türler olduğunun farkına vardılar.

Birinci Uygulama

*Önceden hazırlanmış power point sunumundan, kazanım dâhilindeki Türk müziği biçimleri önce tanımlar halinde verildi. Tanımlardaki tipik ayırt edici unsurlar özellikle vurgulandı. Sunumdaki tanımlarla, ders kitabında verilen tanımların

karşılaştırılması sağlandı. Bu tanımlara eşlik eden bir örnek eser, ismi ve işitseliyle akıllı tahtadan sunuldu.

Öğretmen Gözlemi:

Tanımlar yapılırken öğrencilerin bazılarında dersten kopma, dikkati yoğunlaştıramama gibi sorunlar öğretmen tarafından fark edildi. Öğretmen özellikle dikkati dağılan öğrencilere söz vererek kitaptaki tanımlar ve sunumda yer alan tanımlar arasında karşılaştırmaları yaptırdı.

İkinci Uygulama

*Sunumdan sonra öğretmen enstrüman çalan arkadaşlarından yardım alarak, keman ile peşrev, saz semaisi, longa, ilahi gibi eserleri kısa kısa örneklendirdi. Bağlama ile kırık hava, bozlak, deyiş biçimlerini örneklendirdi. [**Tema: “Öğretmenden Beklenti”, Kod: “Öğretmenimiz farklı enstrümanlarla bize öğrettiği şarkılara eşlik edebilir”**]. **Not:** Öğretmenin bu farklı enstrümanlarla müzik biçimlerini örneklendirmesi çok önemlidir. Çünkü bu öğrenci beklentisidir. Eğer öğretmen bu enstrümanları çalamıyorsa, çalan bir arkadaşından veya öğrencisinden yardım alarak etkinliği gerçekleştirmelidir.

*Öğretmen ders planında kapsadığı müzik biçimlerini enstrümanlarla tekrar ettirerek, ilgili müzik biçiminin tipik özelliklerini sözel olarak vurguladı.

*Özellikle sözel müzik biçimlerine ilişkin örneklere öğrencilerin sesleriyle eşlik etmeleri sağlandı. [**Tema: “Öğretmenden Beklenti”, Kod: “Müzik dersinde şarkı öğrenip, söyleyelim”**]. **Not:** Öğrencilerin müzik dersinde şarkı öğrenip, söylemeleri önemli bir öğrenci beklentisidir.

Öğretmen Gözlemi:

Öğrencilerin oldukça dikkatini çeken bu farklı enstrümanlarla icra etme bölümü esnasında, öğrenciler sürekli olarak enstrümanlar hakkında öğretmene sorular yönelttiler. Bu süreçte öğretmen her bir müzik türünün örneği çalınırken, türün tipik özelliklerine de dikkat çekerek içerikleri tekrarladı.

Öğrencilerin müzik türlerini dinlerken oldukça dikkatli ve hevesli oldukları gözlemlendi. Öğretmen türlerin tipik özelliklerinden bahsederken, öğrenciler de fark ettikleri belirgin özellikleri sınıfta paylaşmak için izin istedi.

Dinletilen sözlü türler arasında bulunan şarkı ve türkü örnekleri çalınırken öğretmen sesiyle eserlere eşlik etti ve öğrencilerden de eserlerin bildikleri bölümlerine eşlik etmelerini istedi. Öğretmenlerinin de eşlik etmeleri sonucunda, öğrenciler eserleri söyleme konusunda daha özgüvenli ve daha hevesli olarak gözlemlendi.

Üçüncü Uygulama

*Öğretmen derste anlatıp örneklendirdiği her bir müzik biçiminden ikinci bir örneği, ilgili müzik biçimine uygun enstrümanla icra ettirerek öğrencilerin o müzik biçimini ayırt etmelerine dönük alıştırmaları yaptı.

*Önce ilgili eser çalındı ve öğrencilerden bilmeleri istendi. Öğrenciler önce topluca, biçimi tahmin etme çalışması yaptılar, daha sonra öğretmen sırasıyla parmak kaldıran ve sonra da parmak kaldırmayan öğrencilere sorarak öğrencinin bireysel olarak ilgili müzik biçimini ayırt etmelerini sağladı. Öğretmen bu süreçte doğru cevapları olumlu pekiştireçlerle destekledi. Yanlış cevaplarla ilgili olarak kırıncı olmadan geri bildirim yaparak öğrenciyi bir sonraki alıştırmaya sorusuna hazırladı.

*Öğrenci müzik biçimini doğru ayırt edince öğretmen hemen ilgili eserin bestecisini ve yaşantısını hızlı biçimde tanıtarak diğer müzik biçimini örneklendirmeye geçti. [Tema: “Öğrencinin Müzik Dersi Tahayyülü”, Kodlar: “Sanatçıların hayatlarını öğrenebiliriz”, “Daha fazla müzik dinleyebiliriz”]. Not: Öğrenciler sanatçıların hayatları hakkında bilgi almak ve daha fazla müzik dinleme etkinliği istemektedirler.

Özet

*Alıştırmaların sonunda öğretmen en baştan bu müzik biçimlerinin kavramsal tanımlarını tekrar yaptı, öğrencilerin bu kavramlara ilişkin bilme ve kavrama basamağı düzeylerini kalıcı hale getirmeye çalıştı. Birkaç öğrenciye bildikleri diğer, şarkı, türkü, ilâhi, deyiş olup olmadığı sorularak onların bu müzik biçimlerini birer kıta icra etmelerini sağladı.

Öğretmen Gözlemi:

Enstrümanlarla seslendirilen müzik türü örneklerinden birer tane daha seslendirilerek, öğrencilerin eserlerin hangi türe ait olduklarını ayırt etmelerine yönelik alıştırmaya yapıldı.

Yapılan alıştırmada, eserler dinletilirken öğrencilerin eserlere yoğunlaşması öğretmenin dikkatini çekti.

Sınıfın büyük çoğunluğundan fikirler alınarak, sınıfça, ilgili müziğin hangi tür ve biçimde olduğunun tespiti yapıldı. Bu esnada yanlış yorumda bulunan öğrencilere, eserlerin tipik özellikleri hatırlatılarak doğru cevaba yönelmeleri sağlandı.

Daha sonrasında öğretmenin dinlettiği müzik türlerinin bestecilerinin hayatları ve belirgin müzikal yaşamlarından bilgiler paylaşıldı. Bestecilerin hayatlarından bahsedildiği bu süreçte öğrenciler yeni besteciler ve bu bestecilerin eserlerini

dinlerken derste oldukça istekli idi. Bazı öğrencilerin bahsedilen bestecileri tanıması, dersi onlar için daha verimli hale getirdi. Önceden konu hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler bildiklerini sınıfla paylaşmak için istekli davranışlar sergilediler.

Ölçme-Değerlendirme

İlgili kazanımın ölçülmesi aşamasında önceden hazırlanıp öğrenci sayısı adedinde çoğaltılan çalışma yaprağı örneği öğrencilere dağıtılıp bireysel olarak konuyu çalışmaları sağlandı. Etkinlik sonunda çalışma yaprakları toplanmadan önce sınıftan farklı öğrencilere çalışma yaprağındaki bazı sorular sorularak öğrencilerin verdikleri cevaplara göre genel bir değerlendirme yapıldı. Toplanan çalışma yaprakları ilgili öğrencilerin ürün dosyalarına dahil edildi.

Öğretmen Gözlemi:

Derste anlatılan kazanıma ilişkin çalışma yaprağı öğrencilere dağıtıldığında öğrencilerin birçoğu çalışma yaprağı hakkında ‘Çok kolay’ ifadesinde bulundu. Herkesin kendi başına cevaplandığı çalışma yaprağı öğretmen tarafından toplandıktan sonra bazı sorular öğrencilere sözel olarak iletildi. Söz alan öğrencilerden doğru cevabı verenler öğretmenin onaylamasını beklemeksizin öğrenciler tarafından ‘evet’ , ‘doğru’ ifadeleri ile onaylandı. Yöneltilen sorulara yanlış cevap veren öğrenciler gerekli açıklamalarla desteklenerek doğru cevaba yönlendirildi.

Ders sonunda puanlanan çalışma yaprağının aritmetik ortalaması 73,46 olarak bulundu. Bu ortalama öğretmen tarafından henüz konuyu o gün öğrenmiş, ders başında fazlaca eksiği olan öğrenciler için oldukça olumlu bir sonuç olarak değerlendirildi.

Son Uygulama

İki ders saatlik eylem tamamlandıktan sonra, eylem öncesinde hazırlanıp ön uygulama olarak çalışma gurubuna uygulanan “Bilişsel Alan Düzey Belirleme Testi”, aynı öğrencilere “Son uygulama” olarak tekrar uygulanmıştır. Bu uygulama esnasında, öğrencilerin uygulanan eyleme ilişkin düşüncelerini almak üzere eylem öncesi hazırlanmış olan ‘Eylem Sonrası Görüşme Soruları’nın bulunduğu “görüş alma formu” uygulanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışma kapsamında öğrencilerin görüşlerine ve beklentilerine dönük olarak kurgulanmış öğrenme yaşantılarına dayalı müzikal etkinlikler sonucunda, öğrencilerin derse dikkati ve ilgisinin önemli ölçüde arttığı tespit edilmiştir. Eylem

sonunda öğrencilerin “Türk müziği biçimlerini tanır” kazanımına ilişkin öğrenmelerinin oldukça iyi düzeyde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu eylem araştırması sürecinin her aşamasına dönük bulgular aşağıda sırasıyla verilmiştir. Buna göre:

1. Öğrencilerin müzik dersine bakışları ve dersten beklentilerini tespit etmeye dönük görüş alma formunun uygulanmasından sonra yapılan analizlerle, çeşitli kodlar ve bu kodların genellendiği temalar tespit edilmiştir. Bu kodlar ve temalar; çalışmanın “verilerin toplanması” bölümünde verilmiş olmakla birlikte, özellikle öğrencilerin müzik dersinden beklentilerini ifade etmesi açısından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiş ve bulgular bölümünde tekrar edilmiştir. Aşağıdaki tablo (en yüksek frekanslıdan en aza doğru) bu kodları ve temaları göstermektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Derse İlişkin Beklentilerini Yansıtan Kodlar ve Temalar		
Sorular	Kodlar	Tema
Müzik dersi sizin için ne ifade etmektedir?	Kafa dağıtma, eğlence, mutluluk, hoşça vakit geçirme	Öğrencinin Ders Algısı
	Beyni ve ruhu dinlendirme, rahatlama	
	Kültürümüzü öğrenme	
Liselere geçiş sınavına hazırlandığınız bu süreçte sınavda soru sorulmayan müzik dersini görüyor olmanızı nasıl karşılıyorsunuz?	İyi, çünkü diğer dersler arasında dinlendirici ders oluyor, (kafa dağıtıcı), kendimize vakit ayırıyoruz	Sınav Sisteminde Dersin Konumu
	Normal	
	LGS’de olmasa da dersi görmeliyiz, müzik hayatın her alanında var, gerekli bir ders	
Programın zorunlu dersi olan müzik dersinde dersin işlenişine ilişkin olarak müzik öğretmeninizin nasıl bir yöntem kullanmasını önerirdiniz?	Müzik dersinde şarkı öğrenip, söyleyelim	Öğretmenden Beklenti
	Derste bize enstrüman öğretebilir	
	Farklı enstrümanlarla bize öğrettiği şarkılara eşlik edebilir	
Derste yapmadığımız ya da yapmak istediğiniz herhangi bir etkinlik ve ya çalışma öneriniz var mı, varsa nedir?	Enstrüman çalmayı öğrenebiliriz	Öğrencinin Müzik Dersi Tahayyülü
	Kendimiz şarkı besteleyebiliriz	
	İşlediğimiz konulara yönelik oyun oynayabiliriz	
	Sanatçıların hayatlarını öğrenebiliriz	
	Daha fazla müzik dinleyebiliriz	

Programda var olmayan fakat sizin önerinizle yer alacak bir konu programa dahil edilecek olsaydı öneriniz ne olurdu?	Müzik aletleri çalmayı öğrenme	Öğrencinin Programdan Beklentisi
	Bazı sanatçıların biyografileri	
	Beste yapmanın incelikleri, beste yapmak	
	Daha farklı türde şarkıların olması (rap, rock)	
Programda mevcut olan, ancak ilgi ve beklentilerinizi karşılamadığı düşündüğünüz kazanım veya konular var mı? Varsa hangileridir?	Müzik aletlerini yakından tanıma	İlgi Duyulmayan Kazanım ve Konular
	Hız belirteçleri	
	Mahalli sanatçılar	
	Marşlar	

Eylem sonrası öğrencilere uygulanan görüş alma formuna ilişkin cevapların yansıdığı kodlar (en yüksek frekanslıdan en aza doğru) ve temalar aşağıdaki gibidir.

Tablo 7. Uygulama Sonrası Öğrencilerin Düşüncelerini Yansıtan Kodlar ve Temalar

Sorular	Kodlar	Tema
Müzik dersi sizin için ne ifade etmektedir?	Kültürümüze ait şarkılar söylemek	Öğrencinin Ders Algısı
	Müzikal anlamda yeni şeyler öğrenmek	
	Kültürümüzde var olan sanatçıları tanımak	
	Eğlence	
	Diğer (Stresimizi azaltmak, Diğer derslerdeki yorgunluğumuzu gidermek, Türk kültürüne ait enstrümanları tanıdığımız bir ders, normal bir ders)	
Dersin işleniş sürecinde, bu düzeyde inisiyatif almış olmanız, sizde hangi duyguları oluşturdu?	Bizim fikirlerimizi önemsememiz beni çok mutlu etti	Öğrenci İnisiyatifli Öğrenme
	Dersin işleniş kısmına dahil olmak beni heyecanlandırdı.	
	Çok iyi, bu şekilde devam edebiliriz	
	Olmasa da olur	
	Diğer (Daha fazla öneride bulunsak çok daha memnun olurum, Kendi istediğim teknikleri derste uygulanması beni mutlu etti, Keşke diğer derslerde de konular hakkında fikirlerimiz alınsa)	

Tablo 7. Uygulama Sonrası Öğrencilerin Düşüncelerini Yansıtan Kodlar ve Temalar (Devamı)

Sizin katkılarınızla oluşturulan bu yeni içerik ve işleniş, sizlerin müzik dersine bakışınızda ne gibi değişikliklere sebep oldu?	Yeni hali derse daha hevesli olmamı sağladı	Öğrencilerin düşüncelerindeki değişiklikler
	Müzik dersini daha da önemsedim	
	İstedığımız şekilde dersin işlenmesi beni derste yöneticiymiş gibi hissettirdi.	
	Bakış açım da herhangi bir değişiklik olmadı	
	Diğer (Uygulama sonrasında daha bilgilendirici bir ders olduğunu düşündüm, İyi ki öğretmenimiz fikrimizi sormuş, isteklerimizi keşfettik, Ders daha eğlenceli hale geldi, Artık bu derste daha da aktif olmak isterim	
Sizlerin beklenti ve önerileriniz doğrultusunda oluşturulan bu ders işlenişinin sürekli olmasını ister misiniz?	Evet, isterim (% 74, 1)	Öğrenci memnuniyeti
	Sürekli olmasa da bazen olabilir (%16,1)	
	Hayır, istemiyorum (%9,6)	

Uygulama sonrası öğrencilere uygulanan görüş alma formunun sonuçlarının yansıdığı tabloyu yorumlayacak olursak, öncelikle öğrencilerin beklenti ve taleplerine göre düzenlenen öğrenme yaşantılarıyla örülü müzik dersinden, öğrencilerin memnuniyetinin üst düzeyde olduğu söylenebilir. Çalışma grubundaki öğrencilerin %74,1’i bu şekilde işlenen müzik dersinden memnun olduklarını beyan etmişlerdir. Bu memnuniyetin yansıdığı kodların tipik olanları içinde; öğrencilerin dersin işlenişine dahil olmalarının onlara verdiği heyecan, öğrenci fikirlerinin önemsenmesi, derse daha hevesli ve ilgili katılma boyutundaki olumlu gelişme, dersin daha fazla önemsenmesine dönük tutum geliştirme sayılabilir. Aynı şekilde eylem öncesinde öğrenci görüşlerine yansıyan ve müzik dersini daha çok “Kafa dağıtma, eğlence, mutluluk, hoşça vakit geçirme, rahatlama” şeklindeki müzik dersi algısı, eylem sonrasında, biraz daha fazla “kendi müzik kültürümüzü öğrendiğimiz bir ders” noktasına evrilmiştir.

2. Eylem sürecini kuşatan öğretmen gözlemlerin yansıdığı günlükleri analiz ettiğimizde; gerçekleştirilen eylemin, öğrencilerin öncelikle Türk müziğinin sözsüz formlarına dönük dikkat, algı ve ön kabulleri üzerinde önemli etkileri olduğu söylenebilir. İlk önce; ‘Bu şarkılarda neden söz yok?’, ‘Sadece müzik mi çalacak?’ şeklindeki ilk tepkiler, eylem sürecinde yerini daha bilinçli tepkilere bıraktı.

Öncelikle ilgili müzik biçimleri, tanım ve kavram düzeyinde ele alınırken bazı öğrencilerin dikkatlerinin ve konsantrasyonlarının düşük olduğu gözlenmiş ancak eserler farklı enstrümanlarla örneklendirilmeye başlandığında bu dikkat ve konsantrasyon eksikliği azalmıştır. Bu anlamda aşağıdaki öğretmen günlüğü oldukça tipiktir.

“Öğrencilerin oldukça dikkatini çeken bu farklı enstrümanlarla icra etme bölümü esnasında, öğrenciler sürekli olarak enstrümanlar hakkında bana sorular yönelttiler. Bu süreçte, her bir müzik türünün örneği çalınırken, türün tipik özelliklerine de dikkat çekerek içerikleri tekrarladım. Öğrencilerin müzik türlerini dinlerken oldukça dikkatli ve hevesli oldukları gözlemlendi. Müzik türlerinin tipik özelliklerinden bahsederken, öğrenciler de fark ettikleri belirgin özellikleri sınıfta paylaşmak için izin istedi. Dinlediğim sözlü türler arasında bulunan şarkı ve türkü örnekleri çalınırken sesimle eserlere eşlik ettim ve öğrencilerden de eserlerin bildikleri bölümlerine eşlik etmelerini istedim. Benim eşliğimle birlikte, öğrenciler eserleri söyleme konusunda daha özgüvenli ve daha hevesli olarak gözlemlendi.”

Öğrencilerin deneyimledikleri bu farklı müzik biçimlerinden oluşan müzik yelpazesi, yapılan etkinlik sırasında onların bu türleri ve biçimleri ayırt etme noktasındaki heves ve dikkatlerini diri ve dinamik tutmuştur. Dinledikleri müziklere ilişkin biçimleri ayırt etme etkinliğine dayalı alıştırmalarda öğrenciler eserlere oldukça dikkat çekici biçimde yoğunlaşmışlardır.

Çalışmanın ana temalarından olan bestecileri daha yakından tanıma, hayatları ve eserleri boyutunda da öğrencilerin istekli ve aktif oldukları tespit edildi. Aşağıdaki öğretmen günlüğü bu noktaya işaret etmektedir.

“...daha sonrasında dinlediğim müzik türlerinin bestecilerinin hayatları ve belirgin müzikal yaşamlarından bilgiler paylaştım. Bestecilerin hayatlarından bahsedildiği bu süreçte öğrenciler yeni besteciler ve bu bestecilerin eserlerini dinlerken derste oldukça istekli idi. Bazı öğrencilerin bahsedilen bestecileri tanıması, dersi onlar için daha verimli hale getirdi. Önceden konu hakkında bilgi sahibi olan öğrenciler bildiklerini sınıfta paylaşmak için istekli davranışlar sergilerdiler.”

Eylem sonunda değerlendirme amaçlı kullanılan çalışma yaprağına dönük öğrenci tepkileri çoğunlukla çalışma yaprağındaki soruların “çok kolay” olduğu yönündedir. Bireysel olarak çalışılan çalışma yaprağı etkinliğinden sonra öğretmen çalışma yaprağındaki soruları tüm sınıfa sormuş ve parmak kaldırıp cevap veren öğrencilerin cevaplarının doğruluğu ve yanlışlığını sınıfa onaylatmıştır. Sınıfın toplu cevaplarının yeterli düzeyde doğru olduğu tespit edilmiştir. Nitekim öğretmen topladığı çalışma yapraklarını tek tek puanlamış ve grubun aritmetik ortalamasını 100 puan üzerinden 73,46 olarak bulmuştur. Bu oldukça tatmin edici bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

3. Eylem araştırması kapsamında seçilen “Türk Müziği Biçimlerini Tanır” kazanımına dönük olarak hazırlanan 14 maddelik düzey belirleme testi, eylem öncesinde ve eylem sonrasında olmak üzere aynı öğrencilere iki kez uygulanmıştır. Eylem öncesinde 100 puan üzerinden 43, 75 puan olarak oluşan sınıf aritmetik ortalaması, eylem sonucunda 73,22 puan olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç bize eylem sonucunda ilgili kazanımla ilgili olarak tam öğrenmenin gerçekleştiğini göstermesi açısından oldukça manidardır. “Tam öğrenme, başarıyı normal dağılım eğrisinden üçgen dağılım eğrisine götüren ya da okullardaki %20 oranındaki beklendik başarıyı %75 ile 90’a hatta %95’e çıkararak bir öğrenme sürecidir” (Demirel,1978, s.46).

İki uygulama arasındaki ilişkiye ve anlamlılığa istatistiki olarak aşağıdaki tablodaki gibi bakılmıştır.

Tablo 8. Düzey Belirleme Testi Ön-Son Uygulama t Testi Sonuçları						
Ölçüm	Ort.	N	SH	sd	t	p
Ön test	43,7516	31	13,0164	30	-13,44	,000
Son test	73,2258	31	11,8053			

$p < .05$

Ön test ve son test sürecinden elde edilen veriler için yapılan eşleşmiş (paired) örnekler t testi sonucu incelendiğinde $p < .05$ düzeyine göre manidar bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Ortalama değerleri incelendiğinde tek grup için oluşan anlamlı farkın son test ölçümü lehine olduğu görülmüştür. Buna göre grubunun son test ölçümlerinde ön test ölçümlerine göre olumlu ve anlamlı yönde fark olduğu söylenilebilir.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğrenci merkezli öğretim programları, öğrencinin sadece etkinlik halinde bulunması değil, programın dört temel unsuruna (Hedef, İçerik, Öğrenme yaşantıları, Değerlendirme) ilişkin organizasyonlarda öğrencilerin de katkısının olması anlamında düşünülmelidir. Bu katkı; belirleme, oluşturma, uygulama ve değerlendirme şeklinde gerçekleşmelidir. Öğrencinin müzik dersinde aktif olması, onların yapılan etkinliğin her aşamasında aktif olması anlamına gelir.

Bu konuda Scott (2011) şöyle der. “Bir anahtar sözcük olarak Aktif Öğrenme; öğrencilerin, örneğin şarkıcı olarak enstrümanist olarak, yaratıcı olarak, besteci olarak ve dinleyici olarak kendileri veya başkaları tarafından gerçekleştirilen müzik performanslarındaki (canlı veya kaydedilmiş olarak) müzik yapımcıları olarak katıldıkları müzik eğitimi ile çok iyi bağdaşır” (s. 194)

Scott,(2011) öğretmenin sınıfa herhangi bir eseri getirerek icra ettirmesi üzerinden şöyle bir eleştiri getirmektedir. “Öğretmen bu derse, öğrencilerin atanmış parçaları bir taklit süreci ile öğrendikleri önceden belirlenmiş bir planla yaklaşabilir. Öğrenciler aktif olarak müzik yapmayla uğraşmalarına rağmen kendi kararlarını vermiş olarak öğrenmiş olmuyorlar, aksine bu kararlar onlar için verilmiş oluyor” (s. 194).

Öğrenciler, müzik dersi etkinliklerinin karar alma mekanizmalarına ne kadar fazla dâhil edilirse, öğrenme o kadar etkili ve çıktıları da o kadar kalıcı olur.

Daha önce de vurgulandığı üzere, ülkemizde sınav odaklı eğitim sisteminin en fazla dışladığı derslerin başında gelen müzik derslerinde, öğrencileri sürece dâhil edebilmek için, onlara zengin öğrenme yaşantıları oluşturmak gereklidir. Bu öğrenme yaşantıları öğrencinin hazırbulunuşlukları, ilgileri, yetenekleri, beklentileri ve talepleri dikkate alınarak oluşturulduğunda öğrencinin derse aktif katılımı sağlanmış olur. Bu yaklaşım sadece derslerin öğrenci etkinliklerine dayalı olarak işlenmesini değil aynı zamanda derse karşı ilgi, motivasyon ve değer oluşturmaya en önemli araçlarındandır.

Nitekim bu çalışmada da gösterildiği üzere, “Türk müziği biçimlerini” tanımlanmış şekilde oluşturulan, açıklamasında da “Mevlevî ayini, peşrev, saz semaisi, longa, kırık hava, uzun hava, şarkı, ilahi, nefes, deyiş vb. müzik biçimleri (formları) dinletiler yoluyla tanıtılır” şeklinde verilen ve 8. sınıf öğrencisi için de oldukça kapsamlı ve zor olarak değerlendirilebilecek böyle bir kazanım, öğrenci beklentilerinin sürece dâhil edildiği böyle farklı uygulamalarla daha etkili şekilde oluşturulabilir.

Öneriler

1. Öğrencilerin sınıfta birlikte şarkı söylüyor olmaları veya çalgı çalıyor olmaları, öğrenci etkinliğine dayalı bir işleniş gibi görünse de bu tam olarak öğrenci merkezliliği yansıtmaz. Tam anlamıyla öğrenci merkezlilik; etkinliklerin karar alma süreçlerine öğrencilerin de dâhil edilmesiyle sağlanabilir.
2. Müzik derslerinin yaşadığı ihmal edilmişliği aşabilmek için, öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını artırıcı farklı yaklaşım, yöntem ve teknikler üzerinde çalışılmalıdır.
3. Müzik öğretim programının özellikle “seviyenin üzerinde” olarak değerlendirilen kazanımlarını gerçekleştirilmede, kazanımı göz ardı etmek yerine, kazanımı gerçekleştirilebilmek için gerekli çaba ve düzenlemelere mümkün olduğunca öğrencileri de dahil etmek, bu konuda bir çözüm oluşturabilir.
4. Sadece bilişsel alanla ilgili değil, devrimsel ve duyuşsal alanlarla ilgili kazanımlar üzerinde de çeşitli eylem araştırmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Atılğan, H. (2007). Madde ve test istatistikleri, H. Atılğan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde, s. 293-315, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Avcı, A. (2019). Müzik dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin müzik öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi, *Turkish Studies, Educational Sciences*, 14(6), 2841-2855.
- Azılıoğlu, Ö. (2019). *Ortaokul 5. sınıf kademesinde derse giren müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim program uygulamalarına yönelik karşılaştıkları problemler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Balcı, A. (1997). *Sosyal bilimlerde araştırma-yöntem, teknik ve ilkeler*, Ankara: Kişisel Yayın
- Bağcı, H. ve Can, Ü. K. (2019). Müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar, *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14(3), 391-410.
- Baştürk, Z., Candan, P., Gönül, M. A., Öztürk, Ö. M. ve Tezcan, H. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu müzik ders kitabı 8*, Ankara: MEB yayını.
- Baz, M. (2019). *İlkokul sınıf ve ortaokul müzik öğretmenlerinin 2018 Müzik Dersi Öğretim Programı hakkındaki görüşleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bursal, M. (2017). *SPSS ile temel veri analizleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, B. Y. ve Nacakçı, Z. (2019). Müzik öğretmenlerinin 2017-2018 ortaokul müzik dersi programına yönelik görüşleri, *NWSA-Fine Arts*, 14(1), 60-70.
- Demirel, Ö. (1978). Yabancı dil eğitimi ve tam öğrenme, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 3(14), 46-50.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme-kuramdan uygulamaya*, Ankara: Pegem Yayınevi
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertek Babaç, E. ve Köse, S. (2018). Güncellenen ilköğretim müzik dersi öğretim programına göre şarkı söyleme becerisine ilişkin beklentiler (Afyonkarahisar ili örneği), *İdil-Sanat ve Dil Dergisi*, 7(51), 1385-1395.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde "program" geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını
- Gök, M. ve Tufan, E. (2016). Müzik öğretmenlerinin 2006 İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programına ilişkin görüşleri (Ankara Örneği), *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1385-1402.
- Güneş, H. (2015). *Eğitim bilimleri terimleri sözlüğü*, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Güven, A. K. Ve Çelenk, K. (2020). Müzik öğretmeni görüşleri doğrultusunda 2018 Müzik Dersi Öğretim Programı 8. sınıf kazanımları üzerine bir değerlendirme, *ATASOBED*, 24(1), 447-469.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (35. bs.), Ankara: Nobel yayın.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (2006). *İlköğretim Müzik Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayını
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (2018). *Müzik Dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Ocak, G. ve Akkaş Baysal, E. (2019). Eylem araştırmasını anlamak, (Edt. Ocak, G.), *Eğitimde eylem araştırması ve örnek araştırmalar* içinde, s.1-42, Ankara: Pegem Akademi.
- Scott, S. (2011). Contemplating a constructivist stance for active learning within music education, *Arts Education Policy Review*, 112(4), 191-198.
- Sevin, H. D. ve Küçük, S. (2016). İşgörenlerin rekreasyonel etkinliklere katılım düzeyleri ile çalışma performansları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 3(1), 24-31.
- Sönmez, V. (2019). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (10. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*, Boston: Allyn and Bacon.
- Toraman, M. (2013). *Müzik öğretmenlerinin ilköğretim programında yer alan müzik dersine yönelik görüşleri üzerine nitel bir araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Türkmen, U. (2013). *Müzik öğretmenlerinin mesleki yaşantılarında en çok karşılaştıkları sorunlar*, (çalıştay), çalıştaylar-müzik eğitiminde fikir paylaşımları, uygulamalar, seminerler, söyleşiler içinde, Ss. 166-177, 3-4-5 Kasım 2010, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Afyonkarahisar.
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Yazıcı, T. (2012). İlköğretim müzik dersinin uygulanmasında karşılaşılan sorunların, öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi (Trabzon ili örneği), *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 185-200.